

ILMASTO-OIKEUTTA

2023/kevät Ympäristöoikeus

Ari Ekroos

1

Sisällys

1. Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen
2. Kansainvälinen ilmasto-oikeus
3. EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö
4. Suomen ilmastolainsäädännöstä ja “uusi” ilmastolaki

2

Yleistä, EU, Suomi - Sisällys

1. **Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen**
 - Laajuus, yleinen/erityinen, tasot
2. **Kansainvälinen ilmasto-oikeus**
 - Sopimusjärjestelmä lyhyesti
 - ... Kioto ... Pariisi ...
3. **EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö**
 - Tavoitteet ja keinot
 - EU:n “ilmastolakiehdotus”
4. **Suomen ilmastolainsäädännöstä**
 - Lainsäädäntö ja politiikka
 - Ilmastolaki

3

Ilmasto-oikeuden käsite

- Mikä tahansa lainsäädäntö, jolla on positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia ilmastoon eli
 - Ilmastomuutoksen *hillitsemiseen (mitigation)*
 - Ilmastomuutokseen *sopeutumiseen (adaptation)*
- **Voidaan jakaa välittömiä ja välillisiä vaikutuksia omaaviin**
- **Voidaan jakaa myös**
 - Yleiseen (esim. Ilmastolaki, Pariisin sopimus, jne.)
 - Erityiseen (esim. Päästökauppalaki, energiatehokkuussäätely, jne.)
- **Ilmastopolitiikalla vaikutetaan ilmasto-oikeuteen**
 - Jaetaan usein sektoreihin, esimerkiksi: energiantuotanto, liikenne, rakentaminen, maankäyttö, maatalous, metsätalous, jätteet, jne.
 - *EU:n ilmastolainsäädännössä ohjauskeinon/kohteen mukaan*
- **Ohjauskeinot: command/control, economic, information based**

4

Sisällys

1. **Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen**
 - Laajuus, yleinen/erityinen, tasot
 2. **Kansainvälinen ilmasto-oikeus**
 - Sopimusjärjestelmä lyhyesti
 - ... Kioto ... Pariisi ... UAE ...
 3. **EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö**
 - Tavoitteet ja keinot
 - EU:n “ilmastolakiehdotus”
 4. **Suomen ilmastolainsäädännöstä**
 - Lainsäädäntö ja politiikka
 - Ilmastolaki ja sen uudistaminen
-

5

Kansainvälinen ilmasto oikeus

- **Ilmastomuutosta koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimus vuonna 1992, voimaan 1994**
 - UN Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)
 - *Ei velvollisuuksia*
 - **Kioton pöytäkirja vuonna 1997, voimaan 2005**
 - Velvollisuuksia sopimusosapuolille
 - **Pariisin ilmastosopimus 2015, voimaan 2016**
 - Velvollisuuksi sopimusosapuolille
-

6

Ilmastonmuutossopimus, UNFCCC

- **Tavoite: kasvihuonekaasujen pitoisuuksien vakiintuminen ilmakehässä sellaiselle tasolle, ettei ihmisen toiminnasta aiheudu vaarallista häiriötä ilmastojärjestelmässä**
- **Osapuolet 197, joista 175 ratifioinut**
- **Keskeiset periaatteet**
 - Varovaisuusperiaate
 - Yhteisen mutta eriytetyn vastuun periaate... (kehitysmaat/kehittyneet)
 - *Periaatteesta ollaan osittain luovuttu/luopumassa (Pariisi)*

7

Ilmastonmuutossopimus

- **Kansalliset säädökset:**
 - Asetus ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen voimaansaattamisesta (SopS 61/1994), voiman 1.8.1994
 - Ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien PUITESOPIMUS
 - **Ei sitovia päästövähennystavoitteita**
 - Laki ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (SopS 12/2005)
 - Tasavallan presidentin asetus ilmastonmuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan voimaansaattamisesta sekä pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta (SopS 13/2005), 16.2.2005
- **ILMASTONMUUTOSTA KOSKEVAN YHDISTYNEIDEN KANSAKUNTIEN PUITESOPIMUKSEN KIOTON PÖYTÄKIRJA**
 - **Velvoittaa teollisuusmaita vähentämään kuuden kasvihuonekaasun päästöjä yhteensä 5,2 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuosina 2008-2012**
- COP15, Kööpenhamina, joulukuu 2009, COP 16, Cancun, COP 17, Durban, COP 18 Doha, COP 19 Varsova
- **PARIS COP21, 2015 December, in force October 2016**
- COP 22 Marrakech 2016 (7-18 November), COP 23 Bonn, 2017, COP 24 **Katowice**, 2018 (2-14 December) - COP 24/CMP 14/CMA 1.3
- COP 25, (Chile)/Madrid, COP 26, 2020 Glasgow – siirretty 2021
- COP 27, Sharm el-Sheikh
- COP 28, 2023 UAE

8

Kioton pöytäkirja historiaa

- **Päästövähennystavoitteet kehittyneille maille, vertailuvuosi 1990**
 - Kaudet 2008-2012 ja 2013-2020
 - Suomen ja EU:n päästövähennystavoite 8 % vuoteen 2012 mennessä
 - Suomi ja EU 20(-30) % vuoteen 2020 mennessä (Doha)
- **Kioton mekanismit**
 - Päästökauppa
 - Joustomekanismit (CDM ja JI)
- **Raportointi**

9

2010, COP 15, tulos: max +2C

- Yhdysvallat ja suuret kehitysmaat sitoutuivat Kööpenhaminassa rajoittamaan maailmanlaajuisen lämpötilan nousun kahteen asteeseen
- Maita kehoitettiin sitoumuksessa ilmoittamaan vuoden 2010 tammikuun loppuun mennessä YK:n ilmastopöytäkirjan sihteeristölle vapaaehtoisesti
 - Tavoitteensa
 - Kehitysmaat toimensa päästöjen vähentämiseksi
- Sitoumista sovittiin arvioitavan uudelleen vuoteen 2015 mennessä

10

Pariisin sopimus, 2015

- Vuoden 2020 jälkeinen aika, ei takarajaa
- Tavoitteena rajoittaa ilmaston lämpeneminen selvästi alle 2 celcius-asteen, jopa 1,5 celcius-asteeseen esiteollisesta ajasta
 - (HUOM! IPPC (hallitusten välinen ilmastonmuutospaneeli): 1,5 astetta)
- **Nationally determined contributions (NDC)**
 - Sopimusosapuolet ilmoittavat vähennystavoitteistaan

11

Glasgow 2021

- Kehotettiin sopimusosapuolia päivittämään päästövähennystavoitteensa ja pitkän tähtäimen vähähiilisyysuunnitelmansa 2022
- 1,5 asteen tavoitetta tarkastellaan vuosittain
- Pariisin sopimuksen sääntökirja täydentyi kansainvälisiä markkinamekanismeja koskevilla säännöillä
 - pyritään estämään samojen päästövähennysten käyttämistä kahden eri maan kansallisiin tavoitteisiin, ja varmistamaan, että päästövähennyshankkeet ovat lisäisiä muihin toimiin nähden.
 - *Kioton päästövähennysyksiköiden rajoitettu käyttö kuitenkin sallitaan 2030 saakka*
- **Rahoituslupauksia**
- **Raportointisäännöt**

12

COP27 Sharm El-Sheikhissa 2022

- **Onnistumisia**
 - Menetyksiin ja vahinkoihin uuden rahaston perustaminen
 - Kokouksessa saatiin uusia rahoituslupauksia sopeutumiseen
 - Globaalien sopeutumistavoitteen osalta työ eteni: askeleet eteenpäin tiedossa, v. 2023 pitäisi olla valmiina kehikko, jonka kautta arviointia voitaisiin paremmin tehdä
- **Epäonnistumisia**
 - Ei tarvittavia päästövähennyksiä edelleenkään, jotta 1,5 astetta olisi todellisuudessa saavutettavissa – kokouksessa ei tehty merkittäviä uusia sitoumuksia (toisaalta nyt lähempänä kuin muutama vuosi sitten)
 - Ei vahvaa viittausta fossiilisten polttoaineiden alas ajamiseen
 - Päästöjen vähennykseen tähtäävä uusi työohjelma – vaikuttavuus jäänee rajalliseksi
 - Markkinamekanismeja koskevien yksityiskohtien läpinäkyvyys ja ilmastointegriteetti jää puolustettavaksi tulevilla neuvotteluilla

Historiaa ja haasteita

- **Kioton pöytäkirjassa ja yleissopimuksessa jako kehittyneisiin ja kehittyviin maihin > yhteinen mutta eriytetty vastuu**
 - Pariisin sopimuksessa ei yhtä vahvaa jakolinjaa
- **Rahoitus**
 - Pariisin sopimuksen yhteydessä, mutta, mutta
- **Sanktiomekanismien puute**
- **Tavoitteiden riittävyys**

Sisällys

1. Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen

- Laajuus, yleinen/erityinen, tasot

2. Kansainvälinen ilmasto-oikeus

- Sopimusjärjestelmä lyhyesti
- ... Kioto ... Pariisi ...

3. EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö

- Tavoitteet ja keinot
- EU:n “ilmastolakiehdotus”

4. Suomen ilmastolainsäädännöstä

- Lainsäädäntö ja politiikka
- Ilmastolaki ja sen uudistaminen

15

Euroopan unionin ilmastosäätely nyt HUOM! Uudistusehdotukset, ks. jäljempää

- uudistettu päästökauppadirektiivi (2018/410/EU)
- asetus sitovista vuotuisista kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksistä jäsenvaltioissa vuosina 2021–2030, ns. taakanjakoastus (2018/842/EU)
- LULUCF-asetus (2018/841/EU), maankäytöstä, maankäytön muutoksesta ja metsätaloudesta
- energiaunionin hallintomalliasetus (2018/1999/EU),
- uusi uusiutuvan energian direktiivi (2018/2001/EU)
- tarkistettu energiatehokkuusdirektiivi (2018/2002/EU)
- rakennusten energiatehokkuusdirektiivi (2010/31/EU, muutettu 2012/27/EU ja 2018/844/EU)
- direktiivi hiilidioksidien geologisesta varastoinnista (2009/31/EY)

16

Euroopan unionin ilmastotavoitteet 2018

- **2020-tavoitteet – 20 %, 20 %, +20 %**
 - Päästövähennys (vrt. 1990), energiatehokkuuden parannus, uusiutuvien osuus energiankulutuksesta
- **2030-tavoitteet – 40 %, 32,5 %, +32 %**
 - Päästövähennys (vrt. 1990), energiatehokkuuden parannus, uusiutuvien osuus energiankulutuksesta
- **2050-tavoitteena vähähiilinen yhteiskunta**
 - 80 % päästövähennys vuoden 1990 tasoon verrattuna, poliittinen sitoumus
 - Ilmastoneutraali 2050

- **EU ratifioinut Pariisin ilmastosopimuksen**

17

Keskeiset instrumentit

- **Päästökauppa - päästökauppadirektiivi**
- **Päästökaupan ulkopuoliset sektorit – taakanjakoasetus**
- **Energiatehokkuus - energiatehokkuusdirektiivit**
- **Uusiutuvien energiantuotantomuotojen tukeminen – uusituvan energian direktiivi (ns. RED II)**
- **Maankäyttö, maankäytön muutos, metsätalous – ns. LULUCF-asetus**

18

Päästökauppasektorit ja päästökaupan ulkopuoliset sektorit

- **Päästökauppasektorit**

- Sähkön ja lämmön tuotanto, energiaintensiivinen teollisuus ja kaupallinen lentoliikenne
- Cap and trade (katto ja kauppa)
 - *Toiminnanharjoittaja: päästöoikeuksien osto, jos edullisempaa kuin omien päästöjen vähentäminen (myynti, jos on myytävää)*

- **Päästökaupan ulkopuoliset sektorit**

- Liikenne (poislukien lentoliikenne), rakennukset, maatalous, jätehuolto
- Taakanjakoasetus, jolla määritetään kansalliset päästövähennystavoitteet

- **EU:n päästövähennystavoitteet kattavat molemmat sektorit**



31.5.2023
19

19

EU:n päästökauppa

- **Ensimmäinen kausi 2005-2007**

- Vain energiantuotanto ja teollisuus (ei kattanut lentoliikennettä)
- Päästöoikeuksien ilmaisjako
- 40 euron sanktio > asetti käytännössä päästöoikeudelle max-hinnan
- Kansallinen katto

- **Toinen kausi 2008-2012**

- Ilmaisjaon lisäksi osa oikeuksista huutokaupattiin jäsenmaissa
- Päästökatto matalampi kuin ensimmäisellä kaudella
- 100 euron sanktio
- Lentoliikenne 2012 mukaan



31.5.2023
20

20

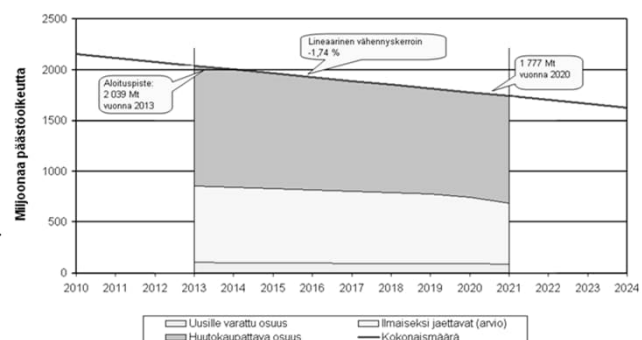
Kolmas kausi 2013-2020

- **EU:n laajuinen päästökatto, joka laskee vuosittain 1,74 %**
 - Lentoliikenteen päästökatto ei kolmannella kaudella laske
 - Ylimääräisiä päästöoikeuksia, markkinavakaussmekanismi
- **Huutokauppa lähtökohtainen tapa jakaa oikeuksia**
 - Edelleen jonkin verran ilmaisjakoa
 - Hiilivuotoalat
- **EU pääsi tavoitteeseen, -31 % 1990 tasosta**

21

Päästökauppa kolmannen kauden jälkeen, 2021-2030

- 2021-2030 2,2 % vuosittainen lasku
- Päästövähennys on 43 prosenttia vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 2005 tasoon
 - *Tehostetaan myös järjestelmän ohjausvaikutusta vahvistamalla vuonna 2019 käynnistyvää niin sanottua markkinavakaussvarantoa*
- Lentoliikenteen päästökatto



22

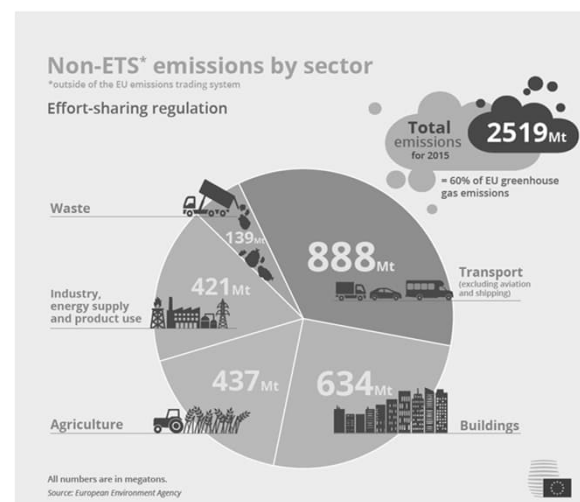
Taakanjakosopimus 2013-2020

- **Kansalliset sitovat päästövähennystavoitteet ei-päästökauppasektorilla**
 - Mm. LULUCF ja merenkulku eivät kuulu taakanjakosopimuksen piiriin 2013-2020
- **Tavoitetaso riippuu valtion päästöistä sekä vauraudesta**
- **Kansalliset keinot saavuttaa tavoitteet**
 - Tosin monet EU-tason ohjauskeinot ulottuvat taakanjakosopimuksen kattamille aloille

23

Taakanjakoasetus 2021-2030

- Taakanjakoasetus (2018/842/EU)
- Päästökaupan ulkopuoliset alat (liikenne, maatalous, rakennusten lämmitys, jätehuolto)
- Suomen on vähennettävä päästöjään vähintään 39 prosenttia vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä



24

LULUCF eli maankäyttö, maankäytön muutokset ja metsät

- EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) 2018/841 (30.5.2018) maankäytöstä, maankäytön muutoksesta ja metsätaloudesta aiheutuvien kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien sisällyttämisestä vuoteen 2030 ulottuviin ilmasto- ja energiapolitiikan puitteisiin sekä asetuksen (EU) N:o 525/2013 ja päätöksen N:o 529/2013/EU muuttamisesta
- Metsistä, maatalousmaasta ja kosteikoista vapautuvat päästöt ja nielut (kasvillisuuden ja maaperän sitoma hiilidioksidi)
- Kasvihuonekaasupäästöjä ja nieluja seurataan asetuksessa olevien laskentasääntöjen avulla
- Tavoitteena, että maankäyttösektori sitoisi kasvihuonekaasuja enemmän kuin niitä vapautuu
 - Metsien hiilinielu huomioidaan laskennassa rajoitetusti
 - Laskentaa varten jäsenvaltioiden täytyy laatia metsiä koskeva vertailutaso kausille 2021–2025 sekä 2026–2030.

25

Energiatehokkuus

- **Energiatehokkuusdirektiivi (2012/27/EU), tarkistettu 2018/2002/EU**
- **Kansalliset ohjeelliset tavoitteet 2020 mennessä (ei sitovia tavoitteita); kansalliset energiatehokkuussuunnitelmat**
 - Yhteinen EU-tason tavoite 32,5%/2030
 - Enerigan säästövelvoite: kunakin vuonna 1.1.2021 – 31.12.2030 välillä saavutettuja uusia säästöjä, joiden määrä on 0,8 prosenttia vuotuisesta loppuenergian kulutuksesta laskettuna 1.1.2019 edeltäneen viimeisimmän kolmivuotiskauden keskiarvosta
 - Muita säännöksiä: energiamarkkinoihin, julkisiin hankintoihin ja rakennuksiin liittyen
- **Rakennusten energiatehokkuusdirektiivi (2010/31/EU)**

26

Uusiutuvan energian tavoitteet

- **RES-direktiivi (2009/27/EY)**
 - *Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/28/EY, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2009, uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä sekä direktiivien 2001/77/EY ja 2003/30/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta*
- **Kansalliset uusiutuvan energian tavoitteet vuoteen 2020 asti**
 - Mm. Suomella 38 % kokonaisloppukulutuksesta, Ruotsilla 49 %, Latviassa 40 %
 - Liikenteen tavoitteet: uusiutuvan osuus 10 % polttoaineesta
- **Vuoden 2020 jälkeen koko EU:n yhteinen tavoite 27 %**

Clean Energy for All Europeans

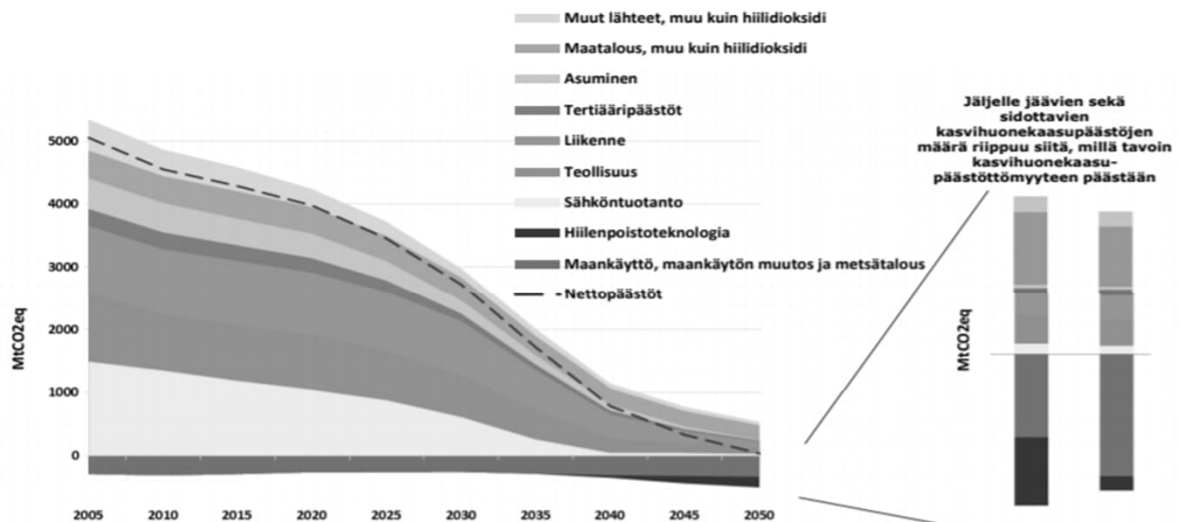
- **Uusiutuvan energian direktiivi: 32% uusiutuvan energian tavoite 2030 (Ns. RED II)**
 - Kansallisia tavoitteita ei ole määritetty
 - *Jäsenvaltiot antavat ehdotuksensa omasta tavoitteestaan kansallisessa ilmasto- ja energiasuunnitelmassa -> Jäsenmaiden tavoitteita muokataan tarvittaessa niin, että EU kokonaisuutena täyttää asetetun tavoitteen*
 - Direktiivissä sitovat EU-tason kestävyyskriteerit liikenteen biopolttoaineille, bionesteille sekä sähkön- ja lämmöntuotantoon käytettäville kiinteille ja kaasumaisille biomassapolttoaineille

Green deal

- European Climate Law to enshrine the 2050 climate-neutrality objective into EU law
- European Climate Pact to engage citizens and all parts of society in climate action
- 2030 Climate Target Plan to further reduce net greenhouse gas emissions by at least 55% by 2030
- New EU Strategy on Climate Adaptation

29

EU:n pitkän aikavälin strategia (2018)



Kuva 6. Kasvihuonekaasupäästöjen kehittyminen 1,5 °C:n skenaariossa⁸

30

EU:n ilmastolaki (European Climate Law)

- EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON **ASETUS (EU) 2021/1119**, annettu 30 päivänä kesäkuuta 2021, puitteiden vahvistamisesta ilmastoneutraaliuden saavuttamiseksi sekä asetusten (EY) N:o 401/2009 ja (EU) 2018/1999 muuttamisesta (**eurooppalainen ilmastolaki**)
- EU:n **sitova ilmastoneutraalisuustavoite 2050**, jotta saavutetaan Pariisin sopimuksen (art. 2) pitkän aikavälin lämpötilatavoite (artikla 2)
 - 2030 tavoite: -55% (1990 tasosta)
 - 2040 tavoite komissioltta, siinä budjetti 2030-2050
 - *Julkinen kuuleminen vireillä 2023, ehdotus 5/2024*
- EU:n päästöt ja poistot (nielut) tasapainossa viimeistään 2050, päästöt netto nolla (artikla 1(1))
- Komissiolle mahdollisuus antaa säännöksiä (artikla 3(1) ja artikla 9) neutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi – ei sovitussa -> komissiolle velvollisuuksia uusiksi toimenpiteiksi

 Aalto-yliopisto
Insinööritieteiden korkeakoulu

European Scientific Advisory Board on Climate Change (15 jäsentä)

5/31/2023
31

31

Fit for 55 – EU:n ilmastolainsäädännön uudistaminen (ehdotukset 2021/kesä)

- Päästökauppasektori: -61 % vähennys 2030 (2005 verrattuna)
 - Vuosittain 4,2 % leikkaus 2024 eteenpäin (nyt 2,2 %)
 - + meriliikenne + lämpö/liikenne + lentoliikenne
- Hiilitullimekanismi 2026 (sementti, lannoitteet, rauta, teräs, alumiini, sähkö)
- Taakanjakoasetuksen uudistus (Suomelle -50 %)
- Uusiutuvat energialähteet: sitova tavoite lisätä 1,1 %/vuosi lämmityksessä, 49 % lämmitysenergiasta
- Energiatehokkuus: EU tavoite 36-39 %, jäsenmaille 1,5 % (aiemmin 0,8 %) + Rakennusten energiateräisyys

 Aalto-yliopisto
Insinööritieteiden korkeakoulu

32

32

Fit for 55 – EU:n ilmastolainsäädännön uudistaminen (ehdotukset 2021/kesä) 2

- LULUCF (maankäyttö): -310 Mt nettonielu 2030 (2018=268Mt)
 - Suomelle 17,8 Mt 2030 (n. 5,7 % EU:n tavoitteesta)
 - 2031 mukaan myös maatalouden päästöt
 - 2035 ilmastoneutraalisuus
- Energiaverodirektiivi: perustaksi energiasisältö/ympäristövaikutukset
 - Veropoikkeukset vain vihreille tuotteille
- Henkilöautot: -55 % 2030, 2035 -100% (polttomoottoriautot pois)
 - Laitausinfra: mm. 60 km välein (300 kW/2025, 600 kW/2030)
- Lentopolttoaineiden sekoitevelvoite
- Laivojen päästöintensiteetin leikkaukset

Fit for 55 – EU:n ilmastolainsäädännön uudistaminen (tilanne 2023, toukokuu)

- Ilmailualan vähähiilistämistä sopimus 25.4. (N/P)
- Tarkistettu päästökauppa, hiilirajamekanismi, sosiaalinen ilmatorahasto hyväksytty Neuvostossa 25.4.
- Alustava sopu uusiutuvaa energiaa koskevasta direktiivistä (N/P)
 - 42,5 % 2030, 2,5 % lisäys, jolla 45 % - yhteinen tavoite ja alakohtaisia tavoitteita (liikenne, teollisuus, rakennukset, kaukolämpö) 30.3.
- Henkilö/pakettiautojen CO2-normit, taakanjakoasetus, maankäyttö- ja metsätalousasetus, markkinavakausvarantopäätös hyväksytty Neuvostossa 28.3.
- Sopu energiatehokkuusdirektiivistä 10.3. (N/P)

• Loppukulutuksen vähentäminen 11,7 % 2030

Alustava sopu lentopäästöjen vähentämisestä 7.12. (N/P)

Fit for 55 – EU:n ilmastolainsäädännön uudistaminen (tilanne 2023, toukokuu) 2

- Alustava sopu lentopäästöjen vähentämisestä 7.12.2022 (N/P)
 - Maksuttomat päästöoikeudet lakkautetaan asteittain (25%/2024, jne)
- Alustava sopu metsäkadon vähentämisestä 6.12.2022 (N/P)
 - Säännöt: palmuöljy, naudanliha, puutavara, kahvi, kaakao, kumi ja soija (koskevat myös useita johdettuja tuotteita)
- Alustava sopu LULUCF 11.11.2022 (N/P)
 - Kokonaistavoite 310 milj. tonnia nettopoistumia
- Alustava sopu EU:n vähentämistavoitteesta taakanjakosektorilla 8.11.2022 (N/P)
 - -40% 2030 (2005) ja tiukemmat kansalliset tavoitteet
- Neuvoston yhteisymmärrys rakennusten energiatehokkuusdirektiivin tarkistamisesta 25.10.2022
 - Uudet rakennukset päästöttömiä 2030
 - Olemassa olevat päästöttömiksi 2050

35

Sisällys

1. **Johdanto: hillitseminen ja sopeutuminen**
 - Laajuus, yleinen/erityinen, tasot
2. **Kansainvälinen ilmasto-oikeus**
 - Sopimusjärjestelmä lyhyesti
 - ... Kioto ... Pariisi ...
3. **EU:n ilmastopolitiikka ja –lainsäädäntö**
 - Tavoitteet ja keinot
 - EU:n “ilmastolakiehdotus”
4. **Suomen ilmastolainsäädännöstä**
 - Lainsäädäntö ja politiikka
 - Ilmastolaki ja sen uudistaminen

36

Kansallinen ilmasto-oikeus

- **YLEISTÄ**
 - Energia- ja ilmastostrategiat
 - Ilmastolaki (609/2015)
- **LAINSÄÄDÄNTÖÄ**
 - Päästökauppalait
 - CCS-laki
 - Uusiutuvan ja biopolttoaineiden lainsäädäntö
 - MRL (rakentamisen energiatehokkuus), rakentamislaki
 - Jne.

37

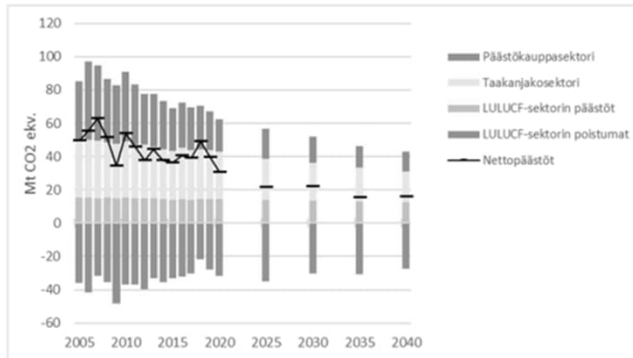
Energia- ja ilmastostrategiat

- **Oikeudellisesti sitomattomia poliittisia strategioita, joissa asetetaan tavoitteita**
 - Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää käytännössä lainsäädäntöä
- **Laaditaan käytännössä hallituskausittain**
 - 2001, 2005, 2008, 2013, 2016, 2022
- **Energia- ja ilmastotiekartta 2050 (2014)**
 - "strategisen tason ohje matkalla kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa"
- **Marinin hallituksen tiekartta hiilineutraaliin suomeen 3.2.2020**

38

Energia- ja ilmastostrategia

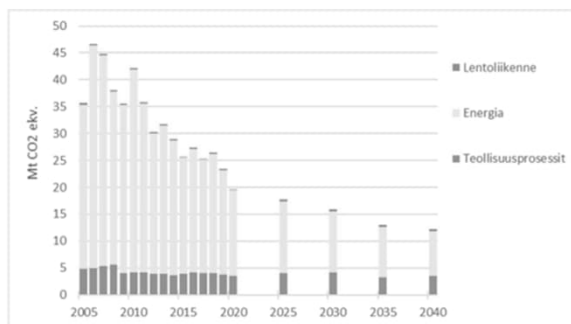
- Ei perustu lainsäädäntöön
- Erillään ilmastolaista
- Liittyy NECP:iin, joka on tehtävä hallintomalliasetuksen mukaan
 - *Raportti joka toinen vuosi*
- Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia 30.6.2022
- Käsittää kaikki sektorit



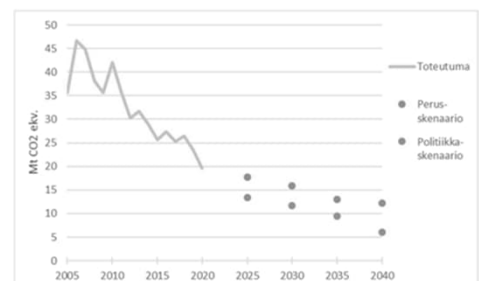
Kuva 4. Toteutuneet päästöt ja poistumat 2005-2020 ja päästökäytös perusskenaariossa 2025-2040 sektoreittain.

39

Energia- ja ilmastostrategia



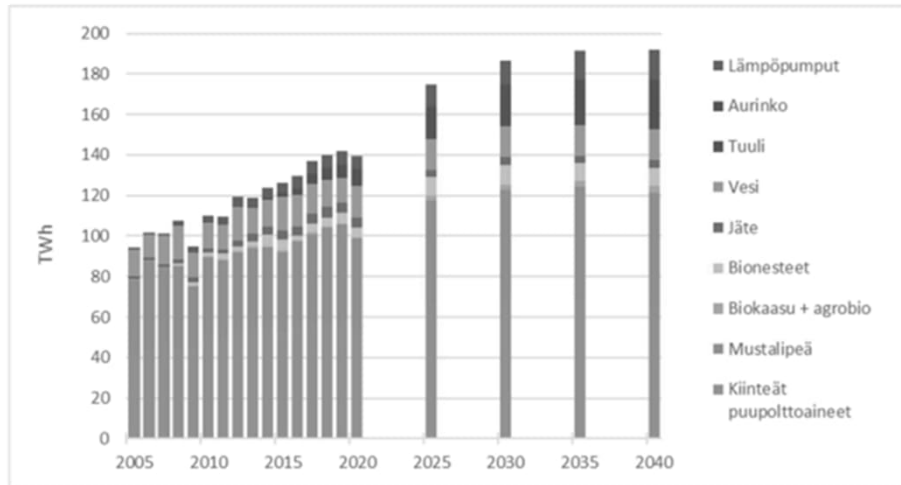
Kuva 5. Päästökaupasektorin toteutuneet päästöt 2005-2020 ja päästökäytös perusskenaariossa 2025-2040.



Kuva 6. Päästökaupasektorin toteutuneet päästöt 2005-2020 ja päästökäytös perus- ja politiikkaskenaariossa 2025-2040.

40

Energia- ja ilmastostrategia



Kuva 10. Uusiutuvan primäärienergian hankinta peruskkenaariossa.

41

Erityistä ilmastolainsäädäntöä

- Päästökauppalaki 8.4.2011/311
 - Valtioneuvoston asetus päästökaupan vakiintuneille laitoksille maksutta jaettavien päästöoikeuksien hakemisesta päästökauppakaudelle 2021–2030 21.3.2019/359
- Laki lentoliikenteen päästökaupasta 22.1.2010/34
- Laki Kioton mekanismien käytöstä 2.2.2007/109,
 - 28.9.2007/913, Ympäristöministeriön asetus yhteistoteutushankkeista
- Laki hiilen energiakäytön kieltämisestä 29.3.2019/416
- Laki uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta 30.12.2010/1396
- Laki biopolttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä 13.4.2007/446
- Laki biopolttoaineista ja bionesteistä 7.6.2013/393
- Laki biopolttoöljyn käytön edistämisestä 29.3.2019/418
- Laki liikenteessä käytettävien vaihtoehtoisten polttoaineiden jakelusta 28.6.2017/478
- Laki eräiden polttoaineiden elinkaarenaikaisten kasviuonekaasupäästöjen vähentämisestä 9.3.2018/170
- Laki hiilidioksidin talteenottamisesta ja varastoinnista 29.6.2012/416
- Energiatohokkuuslaki 30.12.2014/1429 (huom! rakennukset MRL:ssa)

42

Ilmastolaki (423/2022) - 1 §

- LAIN TARKOITUS
- Säädetään tavoitteet ja puitteet Suomen ilmastopolitiikan suunnittelulle ja sen toteutumisen seurannalle. Lain tarkoituksena on:
 - 1) tehostaa ja sovittaa yhteen ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen tähtäävien toimenpiteiden suunnittelua ja täytäntöönpanon seurantaa;
 - 2) vahvistaa eduskunnan ja yleisön mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa ilmastopolitiikan suunnitteluun.
- Kumosi vanhan ilmastolain (609/2015)
 - Tavoitteet uudistettiin
 - Suunnittelujärjestelmää kehitettiin

Kyseessä on puitelaki, joka sisältää

- Yleiset tavoitteet vuosilukuineen
- Suunnittelujärjestelmän, jonka avulla pyritään tavoitteisiin

SISÄLLYS

- Ilmastolakien historiasta
 - UK, Ranska, Suomi, Saksa, Ruotsi, Norja, Tanska
 - Vanha ilmastolaki (605/2015, voimaan 1.6.2015), uusi ilmastolaki (423/2022, voimaan 1.7.2022), ilmastolain muutokset (108/2023, voimaan 1.3.2023)
- Tavoitteet
 - 2030, 2035, 2040, 2050
 - Sopeutuminen
- Suunnitelmat (KAISU, MISU, SOPSUU, KUNNAT)
- Seuranta ja raportointi
- Muutoksenhaku

ILMASTOLAKEJA

- UK (Englanti, Wales, P-Irlanti) 2008 + Skotlanti
- Ranska: Grenelle 1 ja 2 ja uudistukset sen jälkeen
 - TITRE IER : LUTTE CONTRE LE CHANGEMENT CLIMATIQUE (Code de l'environnement), 2009
 - Livre IER: art. L100-1 A – L100-5 jne (Code de l'énergie), 2019
 - LOI n° 2021-1104 du 22 août 2021 portant lutte contre le dérèglement climatique et renforcement de la résilience face à ses effets (mm. tarkkoja %-määräisiä tavoitteita, esim. lentokielto (alle 2h30min))
- Victoria/Australia 2011
- Suomi 2015,
- Saksa 2019, muutokset 2021 (15 §:ää ja liitteet 1 ja 2)
 - 2030 tavoite vähintään -65% (1990), 2040 tavoite vähintään -88%, 2045 tavoitteena nettoneutraalisuus, 2050 jälkeen negatiiviset päästöt
 - sektorikohtaiset budjetit lain liitteenä ja maankäyttösektorin tavoitteet laissa (3 a §)
- Ruotsi 2017
 - Hyvin yleisluonteinen, 5 §:ää, ei numeerisia tavoitteita
- Tanska 2020 (lov om klima), uudistettu 2021 (14 §:ää)
 - 2030 tavoite -70% (1990), 2050 tavoite 1,5 astetta
- Norja 2017 (7 §:ää)
 - 2030 tavoite -50/55 % (1990), 2050 tavoite -90/95 % (1990)

prof. Ekroos

45

45

Saksa, sektoren, jahresemissionsmenge

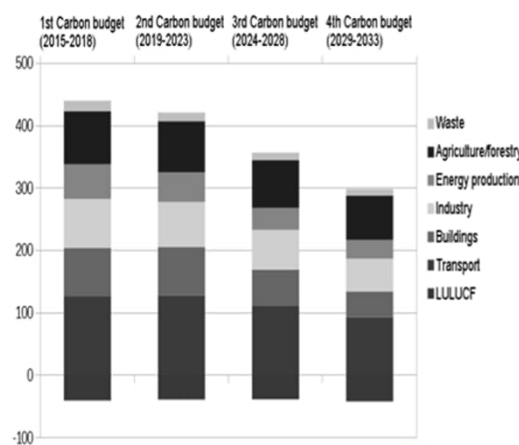
Sektoren	Beschreibung der Quellkategorien des gemeinsamen Berichtsformats (Common Reporting Formats – CRF)	Quellkategorie CRF
1. Energiewirtschaft	Verbrennung von Brennstoffen in der Energiewirtschaft; Pipelinetransport (übriger Transport); Flüchtige Emissionen aus Brennstoffen	1.A.1 1.A.3.e 1.B
2. Industrie	Verbrennung von Brennstoffen im verarbeitenden Gewerbe und in der Bauwirtschaft; Industrieprozesse und Produktverwendung; CO ₂ -Transport und -Lagerung	1.A.2 2 1.C
3. Gebäude	Verbrennung von Brennstoffen in: Handel und Behörden; Haushalten. Sonstige Tätigkeiten im Zusammenhang mit der Verbrennung von Brennstoffen (insbesondere in militärischen Einrichtungen)	1.A.4.a 1.A.4.b 1.A.5
4. Verkehr	Transport (ziviler inländischer Luftverkehr; Straßenverkehr; Schienenverkehr, inländischer Schiffsverkehr) ohne Pipelinetransport	1.A.3.a; 1.A.3.b; 1.A.3.c; 1.A.3.d
5. Landwirtschaft	Landwirtschaft; Verbrennung von Brennstoffen in Land- und Forstwirtschaft und in der Fischerei	3 1.A.4.c
6. Abfallwirtschaft und Sonstiges	Abfall und Abwasser; Sonstige	5 6
7. Landnutzung, Landnutzungsänderung und Forstwirtschaft	Wald, Acker, Grünland, Feuchtgebiete, Siedlungen; Holzprodukte; Änderungen zwischen Landnutzungskategorien	4

(Fundstelle: BGBl. I 2019, 2520)

Jahresemissionsmenge in Mio. Tonnen CO ₂ -Äquivalent	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Energiewirtschaft	280		257								175
Industrie	186	182	177	172	168	163	158	154	149	145	140
Gebäude	118	113	108	103	99	94	89	84	80	75	70
Verkehr	150	145	139	134	128	123	117	112	106	101	95
Landwirtschaft	70	68	67	66	65	64	63	61	60	59	58
Abfallwirtschaft und Sonstiges	9	9	8	8	7	7	7	6	6	5	5

Ranska, budget carbon:

Mean annual emissions (in Mt CO ₂ e)	1st carbon budget	2nd carbon budget	3rd carbon budget
Period	2015-2018	2019-2023	2024-2028
Budgets adopted in 2015	442	399	358
Budgets adjusted in 2018	440	398	357



46

TAVOITTEET, LAKI JA SUUNNITELMAT, 2 §

- Varmistaa, että:
 - 2035: kasvihuonekaasujen päästöt vähentyvät ja nielujen aikaansaamat poistumat kasvavat siten, että kasvihuonekaasujen päästöt ovat enintään yhtä suuret kuin poistumat viimeistään vuonna 2035 ja että poistumat kasvavat ja päästöt vähenevät edelleen myös sen jälkeen;
 - 2030: taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlasketut kasvihuonekaasujen päästöt ilmakehään vähentyvät vuoteen 2030 mennessä vähintään 60 prosenttia
 - 2040: päästöt vähentyvät vuoteen 2040 mennessä vähintään 80 prosenttia verrattuna vuoteen 1990;
 - 2050: taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlasketut kasvihuonekaasujen päästöt ilmakehään vähentyvät vuoteen 2050 mennessä vähintään 90 prosenttia, mutta pyrkien tasoon 95 prosenttia verrattuna vuoteen 1990; ja
 - kansallisin toimin sopeudutaan ilmastonmuutokseen edistämällä ilmatoriskien hallintaa ja ilmastokestävyyttä

prof. Ekroos

47

47

TAVOITTEET, 2

- Varmistaa osaltaan Suomea sitovista sopimuksista sekä Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvien kasvihuonekaasujen vähentämistä ja seurantaa, nielujen vahvistamista sekä sopeutumista koskevien velvoitteiden täyttyminen
- Jos Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen tai Euroopan unionin lainsäädäntöön sisältyy tiukempia kasvihuonekaasujen päästöjä tai poistumia koskevia tavoitteita, 2030, 2035, 2040 ja 2050 tavoitteiden on perustuttava niihin
- Lisäksi tavoitteena on:
 - 1) varmistaa osaltaan ilmastotoimien oikeudenmukaisuus ja kestävä kehitys;
 - 2) turvata osaltaan saamelaisten edellytykset ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

prof. Ekroos

48

48

SUUNNITELMAT

- Pitkän aikavälin suunnitelma (TEM) → Valtioneuvosto -> Selonteko eduskunnalle
 - Vähintään kerran 10 vuodessa
 - Kaikki sektorit
 - Ei laadittu, oikeuskansleri 2022: hyväksytään viimeistään 2025 (siirtymäsäännös 2025)
- Keskipitkän aikavälin suunnitelmat (YM) → Valtioneuvosto -> Selonteko eduskunnalle
 - Kerran vaalikaudessa
 - Nyt sekä päästökauppa-sektori että sen ulkopuoliset alat, tavoitteet vain taakanjakosektorille
- Kansallinen sopeutusohjelma (MMM) → Valtioneuvosto -> Selonteko eduskunnalle
 - Tavoitteena on edistää ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien hallintaa ja toimialakohtaista sopeutumista ilmastonmuutokseen
 - Vähintään kerran 10 vuodessa
- Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma – uusi (MMM) → Valtioneuvosto -> Selonteko eduskunnalle
 - Joka toinen vaalikausi
- Kunnan ilmastosuunnitelma – valtuusto hyväksyy
 - Kerran valtuustokaudessa

Suunnitelmien yleiset vaatimukset, 8 §

- Suunnittelujärjestelmässä määritetään tavoitteet ja toimet eri hallinnonaloilla (7.2 §) kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämiseen, nielujen vahvistamiseen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen
- Vaatimukset
 - Tavoitteet ja toimet on asetettava ilmastopolitiikan suunnitelmissa ajantasaisen tieteellisen tiedon perusteella
 - otetaan huomioon ilmastonmuutoksen eteneminen, sen todennäköiset myönteiset ja kielteiset vaikutukset, siihen liittyvät vaarat ja riskit sekä mahdollisuudet onnettomuuksien estämiseen ja niiden haitallisten vaikutusten rajoittamiseen
 - esitettävä Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista ja Euroopan unionin lainsäädännöstä johtuvat velvoitteet ja suunnitelmien avulla on osaltaan varmistettava velvoitteiden täyttyminen
 - Lisäksi otettava huomioon:
 - 1) kansallisessa kasvihuonekaasupäästöjen inventaariojärjestelmässä ja kansallisessa politiikkatoimien raportointijärjestelmässä tuotetut tiedot;
 - 2) arviot kansainvälisen ja Euroopan unionin ilmastopolitiikan kehityksestä;
 - 3) ympäristölliset, taloudelliset ja sosiaaliset tekijät kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti;
 - 4) ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskevien toimien kustannustehokkuus;
 - 5) kasvihuonekaasujen vähentämistä, nielujen vahvistamista sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevan teknologian taso ja kehitys;
 - 6) suunnitelmien yhteensovittaminen tarvittavilta osin energia- ja liikennepolitiikan suunnittelun kanssa;
 - 7) suunnitelmien mahdolliset vaikutukset kotimaiseen ruokaturvaan;
 - 8) suunnitelmien mahdolliset vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen;
 - 9) muut kuin 1–8 kohdassa tarkoitetut yhteiskunnan kehityksen kannalta olennaiset tekijät.

Suunnitelmien valmistelu, 13 §

- Yleisölle varattava tilaisuus tutustua suunnitelmaluonnokseen sekä esittää siitä mielipiteensä
- Lausunto suunnitelmaluonnoksesta
 - Keskeisiltä viranomaisilta
 - Keskeisiltä yhteisöiltä
 - Ilmastopaneelilta
 - Saamelaiselta ilmastoneuvostolta
 - Saamelaiskäräjiltä ja kolttien kyläkokoukselta
- SOVA-menettely ja taloudelliset ja sosiaaliset sekä muut vaikutukset on selvitettävä tarpeellisessa määrin
- Saamelaiskulttuurin edistäminen (14 §) + koltat
 - Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi viranomaisen on suunnitelmia valmisteltaessa neuvoteltava saamelaiskäräjien kanssa
 - Neuvotteluissa noudatetaan saamelaiskäräjistä annetun lain 9 §:n mukaista menettelyä.

prof. Ekroos

51

51


Keskipitkän aikavälin suunnitelma, KAISU

- Suunnitelmassa esitetään:
 - 1) tavoite taakanjakosektorin kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä;
 - 2) toimet, joilla ihmisen toiminnasta aiheutuvia taakanjakosektorin kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään;
 - 3) tiedot kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä; (MYÖS MUUT SEKTORIT)
 - 4) arviot kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä ja toimien vaikutuksista niihin; (MYÖS MUUT)
 - 5) muut tarpeelliset seikat.
- 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuissa tiedoissa ja arvioissa esitetään seuraavat asiat:
 - 1) tiedot taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlaskettujen kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä vuodesta 1990;
 - 2) tiedot päästökauppasektorin, taakanjakosektorin ja maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä vuodesta 2005;
 - 3) arvio taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlaskettujen kasvihuonekaasujen päästöjen ja erikseen taakanjakosektorin päästöjen kehityksestä suunnitelman hyväksymistä seuraavien 10–15 vuoden aikana nykyisten toimien perusteella;
 - 4) arvio taakanjakosektorin kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä suunnitelman hyväksymistä seuraavien 10–15 vuoden aikana nykyisten ja uusien toimien perusteella;
 - 5) muut kuin 1–4 kohdassa tarkoitetut tarpeelliset seikat.

prof. Ekroos

52

52

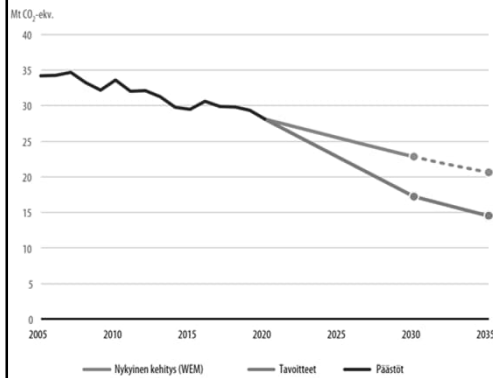
 Ympäristöministeriö Mielipiteet		Sisältö	
VALTIONEUVOSTO HYVÄKSYI 2.6.2022			
Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma			
Kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa 2035			
Ympäristöministeriön julkaisu 2022:12			
		4 Taakanjakosektorin päästövähennystavoitteet 47	
		4.1 Suomen 2030 velvoite 48	
		4.2 Taakanjakosektorin osuus hiilineutraaliuden saavuttamisessa 50	
		5 Taakanjakosektorin nykytilanne 52	
		5.1 Päästöjen kehitys 1990–2020 52	
		5.2 Nykytoimien riittävyys suhteessa tavoitteisiin 57	
		5.3 Perusskenaarion laskentaoletukset 60	
		5.4 Sektori-kohtainen päästökäytös ja nykytoimet 62	
		5.4.1 Liikenne 62	
		5.4.2 Maatalous 66	
		5.4.3 Rakennusten erillislämmitys 72	
		5.4.4 Työkoneet 75	
		5.4.5 Jätehuolto 79	
		5.4.6 F-kaasut 82	
		5.4.7 Teollisuus 83	
		5.4.8 Muut päästöt 85	
		6 Toimenpideohjelma päästövähennysten saavuttamiseksi 87	
		6.1 Lisätoimien määrittelyn periaatteet 87	
		6.2 Sektori-kohtaiset lisätoimet 88	
		6.2.1 Liikenne 88	
		6.2.2 Maatalous 102	
		6.2.3 Rakennusten erillislämmitys 117	
		6.2.4 Työkoneet 122	
		6.2.5 Jätehuolto 125	
		6.2.6 F-kaasut 126	
		6.2.7 Teollisuus ja muut päästöt 127	
		6.3 Poikkisektorillaiset toimet 130	
		6.3.1 Kuntien ja alueiden ilmastotyö 130	
		6.3.2 Kulutuksen hiilijalanjälki 140	
		6.3.3 Julkiset hankinnat 150	
		6.3.4 Kiertotalous 155	
		6.3.5 Biotalous 158	
		7 Päästövähennystavoitteiden saavuttaminen 159	
		7.1 Toimenpideohjelmalla saavutettavat päästövähennykset 159	
		7.2 Tavoitteiden saavuttamisen epävarmuudet 163	
		8 Ilmastopolitiikan ja ilmansuojelun kytkennät 166	
		8.1 Suomen tilanne keskeisten ilmansaasteiden kannalta 166	
		8.2 Ilmansuojelusäädökset ja kansainväliset sopimukset 168	
		8.3 Kansallinen ilmansuojeluohjelma ja sen toimenpiteet ilmaston kannalta 168	
		9 Osallistaminen ilmastosuunnitelman laadintaan 171	
		9.1 Kansalaiskysely 171	
		9.2 Kansalaisraati 172	
		9.3 Nuorten ja lasten kuuleminen 172	
		9.4 Saamelaisten kuuleminen ja neuvottelu 174	
		9.5 Sidosryhmien kuuleminen 175	
		9.6 Erityisryhmien kuuleminen 176	
		9.7 Kirjalliset lausunnot 176	
		10 Ilmastosuunnitelman vaikutukset 179	
		10.1 Taloudelliset vaikutukset 179	
		10.2 Ympäristö- ja terveysvaikutukset 183	
		10.3 Sosiaaliset vaikutukset 186	
		10.3.1 Toimien sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja hyväksyttävyys 187	
		10.3.2 Yhdenvertaisuuden arviointi 190	
		11 Ilmastosuunnitelman toteutumisen seuranta 195	
		Lähteet 197	

53

4 Taakanjakosektorin päästövähennystavoitteet 47	
4.1 Suomen 2030 velvoite 48	
4.2 Taakanjakosektorin osuus hiilineutraaliuden saavuttamisessa 50	
5 Taakanjakosektorin nykytilanne 52	
5.1 Päästöjen kehitys 1990–2020 52	
5.2 Nykytoimien riittävyys suhteessa tavoitteisiin 57	
5.3 Perusskenaarion laskentaoletukset 60	
5.4 Sektori-kohtainen päästökäytös ja nykytoimet 62	
5.4.1 Liikenne 62	
5.4.2 Maatalous 66	
5.4.3 Rakennusten erillislämmitys 72	
5.4.4 Työkoneet 75	
5.4.5 Jätehuolto 79	
5.4.6 F-kaasut 82	
5.4.7 Teollisuus 83	
5.4.8 Muut päästöt 85	
6 Toimenpideohjelma päästövähennysten saavuttamiseksi 87	
6.1 Lisätoimien määrittelyn periaatteet 87	
6.2 Sektori-kohtaiset lisätoimet 88	
6.2.1 Liikenne 88	
6.2.2 Maatalous 102	
6.2.3 Rakennusten erillislämmitys 117	
6.2.4 Työkoneet 122	
6.2.5 Jätehuolto 125	
6.2.6 F-kaasut 126	
6.2.7 Teollisuus ja muut päästöt 127	
6.3 Poikkisektorillaiset toimet 130	
6.3.1 Kuntien ja alueiden ilmastotyö 130	
6.3.2 Kulutuksen hiilijalanjälki 140	
6.3.3 Julkiset hankinnat 150	
6.3.4 Kiertotalous 155	
6.3.5 Biotalous 158	
7 Päästövähennystavoitteiden saavuttaminen 159	
7.1 Toimenpideohjelmalla saavutettavat päästövähennykset 159	
7.2 Tavoitteiden saavuttamisen epävarmuudet 163	
8 Ilmastopolitiikan ja ilmansuojelun kytkennät 166	
8.1 Suomen tilanne keskeisten ilmansaasteiden kannalta 166	
8.2 Ilmansuojelusäädökset ja kansainväliset sopimukset 168	
8.3 Kansallinen ilmansuojeluohjelma ja sen toimenpiteet ilmaston kannalta 168	
9 Osallistaminen ilmastosuunnitelman laadintaan 171	
9.1 Kansalaiskysely 171	
9.2 Kansalaisraati 172	
9.3 Nuorten ja lasten kuuleminen 172	
9.4 Saamelaisten kuuleminen ja neuvottelu 174	
9.5 Sidosryhmien kuuleminen 175	
9.6 Erityisryhmien kuuleminen 176	
9.7 Kirjalliset lausunnot 176	
10 Ilmastosuunnitelman vaikutukset 179	
10.1 Taloudelliset vaikutukset 179	
10.2 Ympäristö- ja terveysvaikutukset 183	
10.3 Sosiaaliset vaikutukset 186	
10.3.1 Toimien sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja hyväksyttävyys 187	
10.3.2 Yhdenvertaisuuden arviointi 190	
11 Ilmastosuunnitelman toteutumisen seuranta 195	
Lähteet 197	

54

Kuva 5. Taakanjakosektorin päästöt vuosina 2005–2020 (Tilastokeskus 2022) sekä nykytoimien mukainen päästökäytös WEM (VTT 2021a; LVM 2021a; Maanavilja ym. 2021; Forsberg 2021) ja tavoiteura vuosille 2020–2035.



Taulukko 7. Toimenpideohjelman mukaiset sektorikohtaiset päästötasot vuosina 2030 ja 2035 (Mt CO₂-ekv.). Päästöt on laskettu AR 5:n (IPCC 2013) mukaisilla GWP-arvoilla. Sektoritoimien lisäksi päästöjä vähentävät poikkisektorialiset toimet ja joustot vuoden 2030 osalta, jotka varmistavat tavoitteiden saavuttamisen, kts. taulukko 6.

	2030	2035
Liikenne	6,3	4,4
Maatalous	5,6	5,5
Rakennusten erillislämmitys	0,7	0,6
Työkoneet	1,7	1,5
Jätehuolto	1,8	1,7
F-kaasut	0,2	0,1
Teollisuus ja muut päästöt	2,4	2,3
Yhteensä	18,7	16,1
Yhteensä ml. poikkisektorialiset toimet ja joustot 2030	17,1	15,5

55

Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelma, MISU

- Suunnitelmassa esitetään :
 - 1) tavoite kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä maankäyttösektorilla;
 - 2) toimet, joilla kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään ja poistumia kasvatetaan maankäyttösektorilla;
 - 3) tiedot kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä;
 - 4) arviot maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä ja toimien vaikutuksesta niihin;
 - 5) muut kuin 1–4 kohdassa tarkoitetut tarpeelliset seikat.
- 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuissa tiedoissa ja arvioissa esitetään seuraavat asiat:
 - 1) tiedot taakanjako- ja päästökauppasektorin yhteenlaskettujen kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä vuodesta 1990;
 - 2) tiedot maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä vuodesta 1990;
 - 3) arvio maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä suunnitelman hyväksymistä seuraavien 10–15 vuoden aikana nykyisten toimien perusteella;
 - 4) arvio maankäyttösektorin kasvihuonekaasujen päästöjen ja poistumien kehityksestä suunnitelman hyväksymistä seuraavien 10–15 vuoden aikana nykyisten ja uusien toimien perusteella;
 - 5) muut kuin 1–4 kohdassa tarkoitetut tarpeelliset seikat.
- Niiden vaalikausien aikana, jolloin ei ole 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutta laatia suunnitelmaa, on kuitenkin arvioitava voimassa olevan suunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta.

prof. Ekroos

56

56

<p>VNS 7/2022-23</p> <p>Valtioneuvoston selonteko maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmasta</p>	<h3>Sisältö</h3> <p>1 Johdanto 6</p> <p>2 Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman laatiminen 9</p> <p>2.1 Lausuntokierto 12</p> <p>2.2 Lähtökohdat 14</p> <p>2.3 Maankäyttösektorin hallitusohjelmassa 15</p> <p>2.4 Maankäyttösektorin käsitteitä ja erityispiirteitä 16</p> <p>3 Kansainvälinen ja kansallinen toimintaympäristö 21</p> <p>3.1 Kansainvälinen toimintaympäristö 21</p> <p>3.2 Maatalouden toimintaympäristö 24</p> <p>3.3 Metsätalouden toimintaympäristö 28</p> <p>3.4 Maankäytön muutokset ja muu maankäyttö 33</p> <p>3.5 Ilmatorismit ja sopeutuminen 35</p> <p>3.6 Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sen vaikutukset toimintaympäristöön 37</p> <p>4 Kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö 38</p> <p>4.1 Keskeinen kansallinen lainsäädäntö 38</p> <p>4.2 Keskeinen EU-lainsäädäntö ja strategiat 41</p> <p>4.3 Valmistilla oleva, maankäyttöön vaikuttava muu EU-lainsäädäntö ja strategiat 47</p> <p>5 Päästöjen kehitys nykytoimin 51</p> <p>5.1 Taakanjakosektorin ja päästökaupparektorin kasvihuonekaasupäästöjen kehitys vuodesta 1990 51</p> <p>5.2 Päästöjen ja poistumien kehitys maankäyttösektorilla 54</p> <p>5.3 Päästöjen ja poistumien kehitys nykytoimenpiteillä (peruskasenario) 60</p> <p>6 Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman tavoitteet 63</p> <p>6.1 Kansallisesti asetettu tavoite maankäyttösektorille 63</p> <p>7 Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpiteet 65</p> <p>7.1 Metsähallituksen ilmastotoimet 66</p> <p>7.2 Metsäkadon ehkäisy 67</p> <p>7.2.1 Ehkäistään metsän muuttamista pelloiksi 67</p> <p>7.2.2 Peltojen kiinteistörakenteen kehittäminen 68</p> <p>7.2.3 Ehkäistään metsänraivausta rakennetuksi maaksi 69</p> <p>7.2.4 Maankäytön muutosmaksu kaikelle maankäytölle tai raivauksen luvanvaraisuus 70</p> <p>7.3 Joutoalueiden ja heikotyttöisten peltojen metsitys 70</p> <p>7.3.1 Joutoalueiden määräaikainen metsitystuki 70</p> <p>7.3.2 Heikotyttöisten metsitykseen soveltuvien peltojen metsitys 71</p> <p>7.4 Turvepeltojen ilmastokostävä käyttö 72</p> <p>7.4.1 Pohjaveden pinnan nostaminen turvepelloilla turpeen hajoamisen estämiseksi 73</p> <p>7.4.1.1 Turvemaan numviljely korotetulla pohjaveden pinnalla -30 cm 74</p> <p>7.4.1.2 Turvemaan viljely korotetulla vedenpinnalla (ruokohelpi ym.) -30 cm 75</p> <p>7.4.1.3 Turvemaan viljely korotetulla vedenpinnalla -5 - 10 cm (osmankäämi, kihokki tms.) 75</p> <p>7.4.2 Turvepellon ilmastokosteikko 76</p> <p>7.4.3 Turvepeltojen numet 77</p> <p>7.4.4 Veletään huonotyttöisiä, paksuturpeisia pelloja ja suonpohjia ilmastokosteikoiksi 77</p> <p>7.4.5 Laaditaan turvepeltojen käytön tietkartta 78</p> <p>7.5 Suomensien ilmastokostävä hoito ja käyttö 79</p> <p>7.5.1 Kokonaistavallinen suomensienhoidon suunnittelu (kunnostusojituksen välttäminen) 79</p> <p>7.5.2 Kokonaistavallisen suomensienhoidon suunnittelu (peltainen metsänkasvatus rehevissä korvissa) 80</p> <p>7.5.3 Edistetään suomensien tuhalannoitusta 81</p> <p>7.6 Valuma-alue suunnittelu 81</p> <p>7.7 Edistetään hilen sidonnan ja varastoinnin sekä päästöjen vähentämisen markkinoita sekä kannustimia 82</p> <p>7.8 Hilestä kiinni -tutkimus- ja innovaatio-ohjelma 83</p> <p>7.9 Kokeilut ja jaikuttaminen (Hilestä kiinni -kehittämishankkeet) 84</p> <p>7.10 Muut hiliensidontaa ja -varastointia edistävät toimenpiteet 85</p> <p>7.10.1 Edistetään peltojen hilen sidontaa ja hiliivarastoja 85</p> <p>7.10.2 Edistetään kiinnänsämaatsien lannoitusta 86</p> <p>7.10.3 Edistetään metsien nopeaa ja tehokasta uudistamista 86</p>
--	--

57

<p>7.10.4 Lisätään lahoppuun hiliivarastoa talousmetsiin monimuotoisuus- ja ilmastoyistä säästöpuita jättämällä 87</p> <p>7.10.5 Suonpohjien ilmastokostävä jatkokäyttö 88</p> <p>7.10.6 Edistetään hiliivarastoja pitkäikäisissä puutuotteissa ja -rakenteissa 89</p> <p>7.11 Muut poikkeikkaavat toimenpiteet 90</p> <p>7.11.1 Osaaminen, koulutus ja neuvonta 90</p> <p>7.11.2 Viestintä ja vuorovaikutus 90</p> <p>7.11.3 EU- ja kansainvälinen yhteistyö 91</p> <p>7.11.4 Teknologian kehittäminen ja käyttöönotto 91</p> <p>7.11.5 Ruoantuotannon hili-euro-ohjelma (HERO) 92</p> <p>7.11.6 Toimialojen vähähilitekartat 92</p> <p>7.11.7 Paikallinen ja alueellinen yhteistyö 93</p> <p>7.11.8 Kasvihuonekaasuinventaarion ja seurantarjestelmän kehittäminen (Hilestä kiinni -lieto-ohjelma) 93</p> <p>7.12 Edelleen kehitettävät ja myöhemmin päätettävät toimenpiteet 94</p> <p>8 Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toimenpiteiden ilmastovaikutukset ja epävarmuudet 95</p> <p>8.1 Toimenpidekohtainen vaikutusten tarkastelu 95</p> <p>8.2 Päästöjen poistumien kehitys maankäyttösektorilla vuoteen 2035 (MISU-politiikkaskenaario) 97</p> <p>8.3 Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman ympäristövaikutusten arviointi (SOVA) 100</p> <p>8.4 Epävarmuudet 104</p> <p>9 Toimeenpano ja seuranta 106</p> <p>9.1 Toimeenpano 106</p> <p>9.2 Seuranta 108</p> <p>9.2.1 Ilmastovuosisikertomus 109</p> <p>9.2.2 EU ja kansainvälinen raportointi 109</p> <p>Liite 1. Luonnonvarakeskuksen arvio päästöjen ja poistumien kehityksestä maankäyttösektorin politiikkatoimilla vuoteen 2035 (MISU-politiikkaskenaario) 110</p>	<p>Kuva 19. Maankäyttösektorin lisätoimien nettovaikutus verrattuna peruskasenarioon. Negatiiviset luvut tarkoittavat nielen kasvua tai päästöjen vähentämistä. Lähde: Luonnonvarakeskus 2022.</p>
--	--

58

Kansallinen sopeutumisohjelma (MMM)

- Sopeutumis suunnitelmassa esitetään:
 - 1) ajantasainen riski- ja haavoittuvuustarkastelu;
 - 2) sopeutumisen hallinnonalakohtainen, hallinnonalojen rajat ylittävä ja alueellinen tarkastelu tarpeen mukaan;
 - 3) toimet sopeutumisen tavoitteiden saavuttamiseksi ja arvio niiden vaikuttavuudesta;
 - 4) muut kuin 1–3 kohdassa tarkoitettut tarpeelliset seikat.
- Niiden vaalikausien aikana, jolloin ei ole 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutta laatia suunnitelmaa, on kuitenkin arvioitava voimassa olevan suunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta.

prof. Ekroos

59

59

Sisältö

VNS 15/2022 vp

Valtioneuvoston selonteko
kansallisesta
ilmastonmuutokseen
sopeutumis suunnitelmasta
vuoteen 2030
Hyvinvointia ja turvallisuutta
muuttuvassa ilmastossa

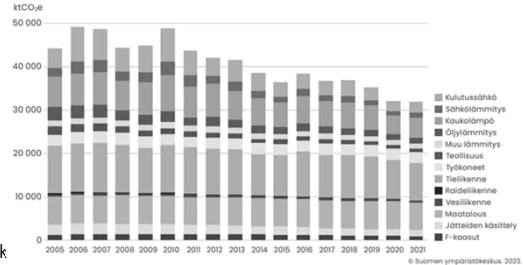
1	Johdanto	4		
2	Kansallinen ilmastomuutoksen sopeutumis suunnitelma 2030 – KISS2030	5		
2.1	Lähtökohdat	5		
2.1.1	KISS2030 on osa ilmastolain mukaista ilmastopoliittikan suunnittelujärjestelmää	5		
2.1.2	KISS2030 toimeenpanee kansainvälisiä velvoitteita	7		
2.1.3	KISS2030 on jatkoa pitkään tehdyille sopeutumispolitiikalle	7		
2.1.4	KISS2030:n toimeenpanon resursointi	9		
2.1.5	KISS2030 toimeenpannaan tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti	11		
2.1.6	KISS2030 perustuu laajaan taustatyöhön	12		
2.2	Havaitut muutokset, vaikutuskenaariot ja riskit	13		
2.2.1	Ilmastomuutokseen liittyvä riski	14		
2.2.2	Ilmasto Suomessa on jo muuttunut	15		
2.2.3	Suomen ilmasto muuttuu tulevaisuudessa entisestään	17		
2.2.4	Luontoon ja yhteiskuntaan kohdistuvat ilmastomuutokseen liittyvät riskit ja haavoittuvuudet	20		
2.3	Visiona hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa	36	2.5.10	Tavoitteet 22–24: Tietopohja, viestintä ja seuranta
2.4	Päämäärinä tahto, keinot ja kyky sopeutua	37	2.5.11	Lisävalmistelua edellyttävät toimenpiteet
2.5	Tavoitteet ja toimet vievät kohti päämääriä	39	3	Suunnitelman vaikutusten arviointi
2.5.1	Tavoitteet 1 ja 2: Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi	40	3.1.1	Taloudelliset vaikutukset, sis. julkistaloudelliset ja koneistaloudelliset
2.5.2	Tavoite 3: Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö	45	3.1.2	Terveystieteelliset ja sosiaaliset vaikutukset
2.5.3	Tavoitteet 4 ja 5: Ruoka- ja ravitsemusturva	47	3.1.3	Ympäristövaikutukset
2.5.4	Tavoitteet 6–9: Infrastruktuuri ja rakennettu ympäristö	51	4	Suunnitelman valmistelun pääkohdat
2.5.5	Tavoitteet 10–13: Uusiutuvien luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus, luontopohjaiset ratkaisut sekä kuivuusriskien hallinta	60	4.1.1	Suunnitelma valmistelun laajalle kokoonpanolla
2.5.6	Tavoite 14: Terveystieteiden edistäminen	69	4.1.2	Lausuntokierros
2.5.7	Tavoite 15: Kulttuuriperintö ja -ympäristö	72	Liite 1	Kooste suunnitelman tavoitteista ja toimenpiteistä
2.5.8	Tavoitteet 16–18: Alue- ja kuntatason ilmastoriskien hallinta	76	Liite 2	Valmisteluun osallistuneet
2.5.9	Tavoitteet 19–21: Kansainvälinen yhteistyö	82	Lähteet

60

Kunnan ilmastosuunnitelma, 14 a § (108/2023)

- Laadittava kerran valtuustokaudessa, valtuusto hyväksyy
 - Voidaan laatia yhdessä "alueen" muiden kuntien kanssa (4 mom.), mutta oltava myös kuntakohtainen
 - YM voi myöntää avustusta kunnille laatimiseen
- Suunnitelmassa oltava seuraavat tavoitteet ja toimet
 - Tavoite kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämisestä kunnassa:
 - Huomioitava lain tavoitteet (2.1 §:n 1-3 kohdat)
 - Huomioitava myös nielutavoite
 - jos kunta asettaa poistumatavoitteita tai nieluja koskevia toimia
 - Toimet, joilla kasvihuonekaasujen päästöjä vähennetään kunnassa:
 - Suunnitelmassa oltava seuraavat tiedot
 - Tiedot kasvihuonekaasujen päästöjen kehityksestä kunnassa;
 - Tiedot suunnitelman toteutumisen seurannasta;
 - Suunnitelmassa myös muut tarpeelliseksi katsotut seikat
 - Jos kunta asettaa sopeutumista koskevia tavoitteita, otettava huomioon 2.1 §:n 4-k ilmatoriskien hallintaa ja ilmastokestävyyttä)
 - Seuranta: Kunnan seurattava toteutumista (SYKE 30.5.2023: 2021 päästöt edellisvuosien tasolla, vähenemät liikkeessä)
 - "Oikeusvaikutus": Suunnitelma on otettava huomioon kuntastrategiassa (kuntalain 37 §) ja toimintakertomuksessa (kuntalain 115 §)
 - Julkaistu opas kunnille: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-398-0>
 - 14 a §:n voimaantulosäännös: hyväksyttävä ensimmäisen kerran viimeistään voimaantulon jälkeen alkavan ensimmäisen valtuustokauden aikana (2025-2029)

Suomen kuntien kasvihuonekaasupäästöt sektoreittain vuosina 2005–2021



	
<h2>Opas kunnan ilmastosuunnitelman valmisteluun</h2>	
<p>Ympäristöministeriön julkaisu 2023:17</p>	
<h3>Sisältö</h3>	
Oppaan lukijalle.....	8
1 Kunnan ilmastosuunnitelma-velvoite ilmastolaissa.....	10
2 Kuntien ilmastotyö ja aiemmat ilmastosuunnitelmat.....	13
2.1 Kuntien roolit ja mahdollisuudet ilmastotyössä.....	13
2.2 Kuntien aiemmat ilmastosuunnitelmat.....	14
2.3 Seudullinen ja alueellinen ilmastoyhteistyö.....	14
3 Ilmastosuunnitelman valmistelu.....	16
3.1 Ilmastosuunnitelma-velvoite käynnistää jatkuvan suunnitteluprosessin.....	16
3.2 Henkilöresurssit suunnitelman laatimiseksi.....	17
3.3 Kuntien yhteinen ilmastosuunnitelma.....	19
3.4 Ilmastosuunnitelma osana laajempaa ohjelmaa.....	22
3.5 Valtovastuun hakeneminen.....	22
3.6 Ilmastosuunnitelman kytkentä kuntastrategiaan ja toimintakertomukseen.....	23
3.7 Kuntalaisten ja muiden sidosryhmien osallistuminen ja viestintä.....	26
4 Ilmastosuunnitelman sisältö.....	31
4.1 Ilmastosuunnitelman vähimmäisvaatimukset ja rakenne.....	31
4.2 Kunnan kasvihuonekaasupäästöt ja niiden kehitys.....	34
4.2.1 Kasvihuonekaasupäästöjen määrittäminen ja laskenta.....	34
4.2.2 Kasvihuonekaasupäästöjen kehitys kunnassa.....	36
4.3 Päästövähennystavotteiden asettaminen.....	39
4.4 Toimenpiteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi.....	43
4.4.1 Päästövähennysohjelmien ja -toimenpiteiden valinta ja toteutus suunnitella.....	44
4.4.2 Toimenpiteiden vaikutukset.....	48
4.4.3 Toimenpiteiden kustannukset ja tuottamat säästöt.....	50
4.4.4 Toimenpiteiden toteutumistilaukukset.....	50
4.5 Ilmastosuunnitelman seuranta.....	53
5 Ohjeistuksia ja suosituksia ilmastolain vähimmäisvaatimuksia kattavamman ilmastosuunnitelman laatimiseen.....	54
5.1 Ilmastomuutoksen vaikutuksiin sopeutuminen.....	54
5.2 Hillebergin vahvistaminen maankäyttösektorilla.....	62
5.3 Ilmastotoimien vaikutukset luonnon monimuutokseen.....	67
5.4 Kestävät julkiset hankinnat.....	72

Seuranta, 16 §

- Valtioneuvoston on seurattava ilmastopolitiikan suunnitelmien toteutumista riittävästi sen toteamiseksi
 - Saavutetaanko suunnitelmissa asetetut ilmastomuutoksen hillitsemistä ja sopeutumista koskevat tavoitteet sekä
 - 2 §:ssä tarkoitetut tavoitteet
- Seurannan perusteella valtioneuvosto päättää tarvittaessa tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista lisätoimista
- Valtioneuvoston on seurattava 2 §:ssä tarkoitettujen tavoitteiden riittävyttä ajantasaisen ilmastomuutoksen etenemistä koskevan tieteellisen tiedon perusteella sekä sen varmistamiseksi, että tavoitteet täyttävät Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten ja Euroopan unionin lainsäädännön mukaiset velvoitteet
- Ilmastopolitiikan suunnitelmiin sisältyvien päästö- ja poistumakehitysarvioiden toteutumista on seurattava kansallisessa kasvihuonekaasujen inventaariojärjestelmässä vuosittain tuotettujen kasvihuonekaasupäästöjä koskevien tietojen perusteella
- Lisäksi suunnitelmien seurannassa on huomioitava kansallisessa politiikkatoimien raportointijärjestelmässä tuotetut tiedot.
- Valtioneuvoston on tiedotettava seurannan tuloksista yleisölle

prof. Ekroos

63

63

Suunnitelmien muuttaminen, 17 §

- Valtioneuvoston on 16 §:n 1 momentissa tarkoitetun lisätoimia koskevan päätöksen mukaisesti muutettava ilmastopolitiikan suunnitelmia
- Suunnitelmien muuttamisessa noudatetaan, mitä 13 ja 14 §:ssä säädetään suunnitelmien valmistelussa noudatettavasta menettelystä
- Suunnitelmia voidaan muuttaa myös niiden sisältämissä merkitykseltään vähäisissä tiedoissa ilmenneiden puutteiden johdosta
 - voidaan suorittaa noudattamatta 13 ja 14 §:n mukaisia menettelyjä
- 17 § koskee muuttamista, kun on tehty lisätoimia koskeva päätös
- Ei ole nimenomaisia säännöksiä muista syistä tehtävistä muutoksista
 - Säännökset eivät estä muutoksia myös muin perustein
 - Se, että on laadittava tietyin väliajoin ei estä tekemästä useamminkin suunnitelmia
 - Tosiasiassa tietysti uusi suunnitelma on käytännössä edellisen muuttamista ("päivittämistä"), sillä edellisen kauden suunnitelma on pohja uudelle

prof. Ekroos

64

64


Ilmastovuosikertomus, 18 §

- Valtioneuvosto antaa kalenterivuositain ilmastovuosikertomuksen eduskunnalle. Ilmastovuosikertomuksen tulee sisältää:
 - 1) tiedot päästöjen ja poistumien kehityksestä;
 - 2) arvio ilmastopoliitikan suunnitelmissa esitettyjen nykyisten ja suunniteltujen toimien riittävydestä seuraavan 15 vuoden ajalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen osalta ja arvio niiden saavuttamisen edellyttämien 16 §:n 1 momentissa tarkoitettujen lisätoimien tarpeesta;
 - 3) tiedot 11 §:ssä tarkoitettuun keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaan sisältyvien päästövähennystavoitteiden toteutumisesta;
 - 4) tiedot 12 §:ssä tarkoitettuun maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaan sisältyvien päästöjä ja poistumia koskevien tavoitteiden toteutumisesta;
 - 5) 2 kohdassa tarkoitettujen nykyisten ja suunniteltujen toimien sekä 16 §:n 1 momentissa tarkoitettujen lisätoimien toteutumista koskevat tiedot;
 - 6) tarvittavassa laajuudessa arvio 10 §:ssä tarkoitettuun sopeutussuunnitelmaan sisältyvien sopeutumistoimien riittävydestä ja tehokkuudesta sekä tarvittaessa selostus suunniteltujen sopeutumistoimien toteutumisesta hallinnonalakohtaisesti ja alueellisesti.
- Ympäristöministeriön on tiedotettava yleisölle ilmastovuosikertomuksen antamisesta ja sen keskeisestä sisällöstä.

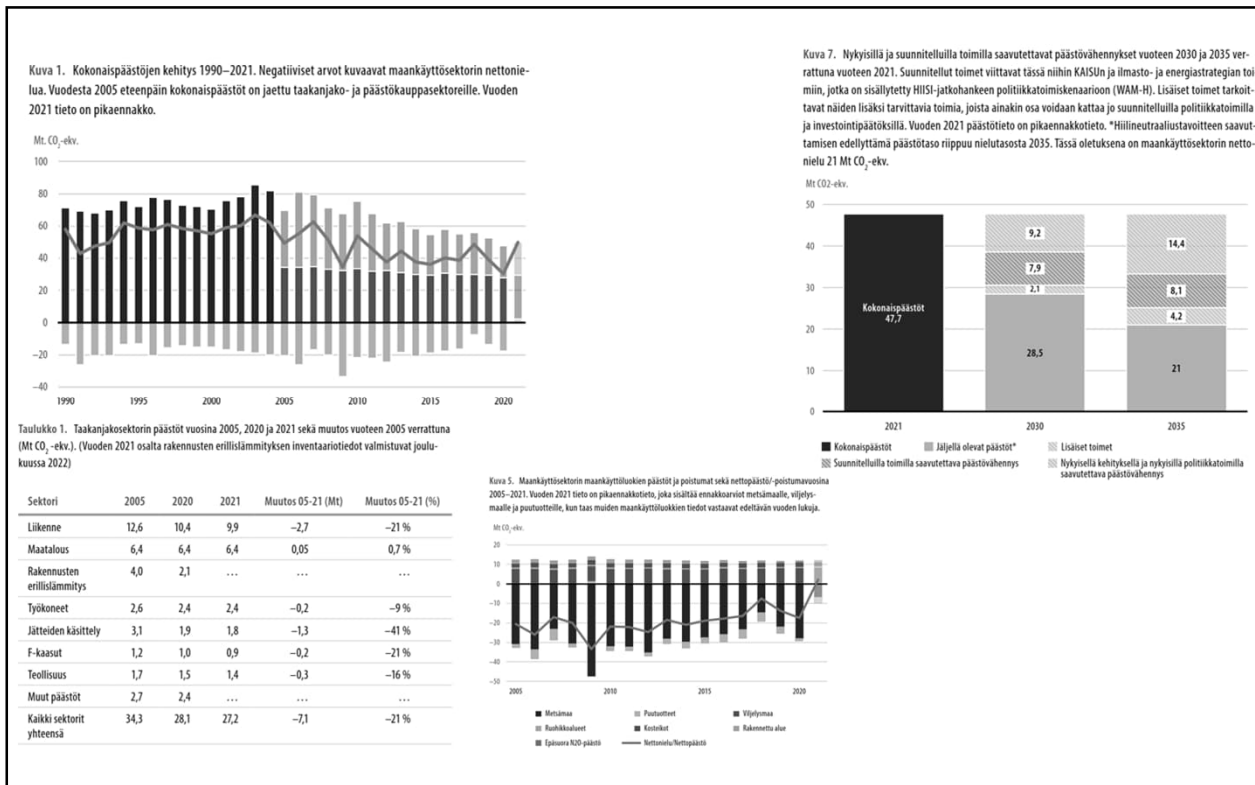
prof. Ekroos

65

65

		Sisältö	
Ilmastovuosikertomus 2022		Ilmastovuosikertomus 2022 – yhteenveto 8	
7 Ilmastonmuutoksen sopeutuminen 81		1 Johdanto 13	
8 Ilmastopoliittika ja talous 87		2 Päästövähennystavoitteet 14	
8.1 Ilmastopoliitikan talousvaikutukset 87		2.1 Hallitusohjelma 14	
8.2 Hiilikädenjälki 91		2.2 Ilmastolaki 14	
9 Ilmastopoliitikan sosiaaliset vaikutukset 93		2.3 EU:n ilmastotavoitteet 15	
9.1 Ilmastotoimien oikeudenmukaisuus 93		2.4 Kansainvälinen toimintaympäristö ja Pariisin sopimus 15	
9.2 Ilmastotoimien hyväksyttävyyys 94		3 Kasvihuonekaasupäästöt 2005–2021 17	
9.3 Yhdenvertaisuus 95		3.1 Kokonaispäästöt 17	
9.4 Tulonjako 96		3.2 Päästökauppasektori 18	
Liitteet 98		3.3 Taakanjakosektori 19	
Lite 1. Käytetyt tilastotiedot ja skenaarit 98		3.4 Maankäyttösektori 24	
Lite 2. Sektorikohtaiset indikaattorit 101		4 Tavoitteiden saavuttaminen 26	
Lähteet 113		4.1 Ilmastolain tavoitteet vuosille 2030 ja 2035 26	
Ympäristöministeriön julkaisu 2022:24		4.2 Taakanjakosektorin 2030 velvoite 29	
		4.3 Maankäyttösektorin tavoitteet 30	
		5 Päästövähennysoimet sektoreittain 33	
		5.1 Liikenne 33	
		5.2 Maatalous 41	
		5.3 Rakennusten erillislämmitys 48	
		5.4 Työoneet 52	
		5.5 Jätehuolto 56	
		5.6 F-kaasut 60	
		5.7 Muut päästöt 62	
		5.8 Päästökauppasektori 63	
		5.9 Maankäyttösektori 68	
		6 Poikkieleikkaavat toimet 72	
		6.1 Kuntien ja alueiden ilmastotyö 72	
		6.2 Kulutuksen hiilijalanjälki 74	
		6.3 Julkiset hankinnat 76	
		6.4 Kiertotalous 77	
		6.5 Biotalous 80	

66



67

Vaikutukset muuhun suunnitteluun, 4 §

- Oikeusvaikutukset
 - suunnitelmat on, noudattaen mitä niistä muissa laeissa erikseen säädetään, otettava huomioon suunniteltaessa ja päätettäessä muun lainsäädännön nojalla kasvihuonekaasujen päästöihin ja poistumiin vaikuttavista ja ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevista toimista
 - Velvoittavuus, jos ei erityisiä säännöksiä huomioon ottamisesta?
- Ilmastonmuutoksen hillitsemistä ja siihen sopeutumista edistävät toimet, 5 §
 - Valtion viranomaisen on edistettävä toiminnassaan tavoitteiden ja ilmastopolitiikan suunnitelmien toteutumista
 - Mitä tarkoittaa käytännössä?

prof. Ekroos

68

68

Viranomaiset, ilmastopaneeli, saamelainen ilmastoneuvosto

- Viranomaisten tehtävät, kukin ministeriö (19 §)
 - Valmistelelee suunnitelmia koskevan osuuden (TEM, MMM, YM + muut)
 - Toimittaa tiedot vuosikertomusta varten – YM kokoaa
- Kasvihuonekaasujen kansallisen inventaariojärjestelmän vastuuyksikkönä toimii Tilastokeskus
- Kuntien päästötietopalvelun ylläpitäjänä toimii Suomen ympäristökeskus
- Ilmastopaneeli (20 §)
 - Valtioneuvosto asettaa neljän vuoden määräajaksi kerrallaan Suomen ilmastopaneelin, joka on riippumaton tieteellinen asiantuntijaelin
 - Ilmastopaneelin tehtävänä on tuottaa, koostaa ja eritellä tieteellistä tietoa ja tunnistaa tietotarpeita ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta ilmastopolitiikan suunnittelua, toimeenpanoa, seurantaa ja päätöksentekoa varten
- Saamelainen ilmastoneuvosto (21 §)
 - Valtioneuvosto asettaa määräajaksi
 - Tulee olla edustettuna saamelaisen perinteisen tiedon haltijoita ja edustus keskeisiltä tieteenaloilta

Päätökset

- Ilmastopolitiikan suunnitelmia koskevat valtioneuvoston päätökset annetaan tiedoksi hallintolain (434/2003) 62 a §:n mukaisella julkisella kuulutuksella (21 a §)
- Päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakutuomioistuin toisin määrää (21 b §:n 4 momentti)

Muutoksenhaku, 21 b §

- Noudatetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia
- Päätöksen valituskelpoisuutta koskeva erityissäännös
 - Päätöksestä, jossa todetaan lisätoimien tarve (16.1 §), saa valittaa vain 17 §:n 1 momentissa tarkoitetun päätöksen eli ilmastopolitiikan suunnitelman muuttamista koskevan päätöksen yhteydessä
- Valitusoikeus
 - 1) sillä, jonka oikeutta, velvollisuutta tai etua ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea;
 - 2) 1 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden etuja sääntöjensä mukaan edustavalla valtakunnallisella rekisteröidyllä yhdistyksellä tai, jos ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea maan tiettyä aluetta tai sen osaa, vastaavanlaisella paikallisella tai alueellisella yhdistyksellä;
 - 3) sellaisella valtakunnallisella rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on luonnon-, terveyden- tai ympäristönsuojelun edistäminen;
 - 4) maakunnan liitolla, jos ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea maakunnan aluetta;
 - 5) valtakunnallisella valtion viranomaisella, jonka toimialaan liittyviä yleisiä etuja ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen erityisellä tavalla koskevat, sekä muulla valtion viranomaisella, jonka toimialaan ja toimialueeseen liittyviä yleisiä etuja ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen erityisellä tavalla koskevat;
 - 6) saamelaiskäräjillä;
 - 7) kolttien kyläkokouksella.

prof. Ekroos

71

71

Muutoksenhaku, 21 b §

- Esitettävä selvitys siitä, mihin "erityiseen tapaan" valitusoikeus perustuu (21 b §:n 3 momentti):
 - 1) sillä, jonka oikeutta, velvollisuutta tai etua ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea;
 - 2) 1 kohdassa tarkoitettujen henkilöiden etuja sääntöjensä mukaan edustavalla valtakunnallisella rekisteröidyllä yhdistyksellä tai, jos ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea maan tiettyä aluetta tai sen osaa, vastaavanlaisella paikallisella tai alueellisella yhdistyksellä;
 - 4) maakunnan liitolla, jos ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen voivat erityisellä tavalla koskea maakunnan aluetta;
 - 5) valtakunnallisella valtion viranomaisella, jonka toimialaan liittyviä yleisiä etuja ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen erityisellä tavalla koskevat, sekä muulla valtion viranomaisella, jonka toimialaan ja toimialueeseen liittyviä yleisiä etuja ilmastonmuutoksen tai sen hillitsemisen vaikutukset tai siihen sopeutuminen erityisellä tavalla koskevat;
 - Muita em. säännös ei koske
- Muutoksenhausta kunnallisen viranomaisen päätökseen säädetään kuntalaissa.

prof. Ekroos

72

72

Yleisiä huomiota ns. ilmastokanteista

- Ilmastokanteiden taustalla ihmisoikeuksien lisäksi myös muuta ylikansallista sääntelyä (erityisesti kv. ympäristösopimuksia, kv. tapaoikeutta (no harm principle), soft law:ta) sekä ympäristöoikeudellisia periaatteita (erityisesti ns. varovaisuusperiaate)
- Vallan kolmijako-oppi ja tuomioistuinten rooli
 - Valtionsisäisesti selkeä, mutta kansainvälisen oikeuden suhde kansalliseen lainsäätäjään näyttää muotoutuvan jossakin määrin toiseksi
- Suomessa hallintovalitus valtioneuvoston ilmastovuosikertomuksesta eduskunnalle (tiedot 28.11.2022)
 - Ilmastolaki mahdollistaa muutoksenhaun ilmastolain mukaisista päätöksistä
 - Erityiset muutoksenhakua koskevat säännökset voimaan 1.3.2023 (tätä ennen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) mukaisesti)

11.2.2022

Ari Ekroos / Ilmastopaneeli

73

73

Hallintovalitus vuosikertomuksesta

- Ilmastolain mukainen valitusasia
- Muutoksenhakusäännös ei ole voimassa -> oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019, HOL) mukainen valitusasia
- Prosessin edellytykset (valituskelpoisuus ja valitusoikeus)
 - Valituskelpoisuus (HOL 6 §):
 - Valittamalla saa hakea muutosta päätökseen, jolla viranomainen on ratkaissut hallintoasian tai jättänyt sen tutkimatta.
 - Onko ilmastolain mukainen vuosikertomus päätös, jolla on ratkaistu hallintoasia?
 - Olisiko se, että valtioneuvosto ei ole tehnyt ilmastolain mukaista päätöstä lisätoimista, päätös, jolla asia on jätetty tutkimatta?
 - Valittamalla ei saa hakea muutosta päätökseen, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa. Valittamalla ei myöskään saa hakea muutosta hallinnon sisäiseen määräykseen, joka koskee tehtävän tai muun toimenpiteen suorittamista.

11.2.2022

Ari Ekroos / Ilmastopaneeli

74

74

Valituskelpoisuus (vuosikertomus)

- Onko ilmastolain mukainen vuosikertomus päätös, jolla on ratkaistu hallintoasia?
- Vuosikertomuksesta
 - Ilmastolain 18 § edellyttää antamista eduskunnalle kalenterivuositain
 - Sisältö:

1) tiedot päästöjen ja poistumien kehityksestä; - päätetäänkö jotakin?

2) arvio ilmastopoliittikan suunnitelmissa esitettyjen nykyisten ja suunniteltujen toimien riittävydestä seuraavan 15 vuoden ajalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen osalta ja arvio niiden saavuttamisen edellyttämien 16 §:n 1 momentissa tarkoitettujen lisätoimien tarpeesta; - voiko arvion katsoa sisältävän päätöksen?

3) tiedot 11 §:ssä tarkoitettuun keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaan sisältyvien päästövähennystavoitteiden toteutumisesta;

4) tiedot 12 §:ssä tarkoitettuun maankäyttösektorin ilmastosuunnitelmaan sisältyvien päästöjä ja poistumia koskevien tavoitteiden toteutumisesta;

5) 2 kohdassa tarkoitettujen nykyisten ja suunniteltujen toimien sekä 16 §:n 1 momentissa tarkoitettujen lisätoimien toteutumista koskevat tiedot; - jos ei ole lisätoimia, onko tietoja?

6) tarvittavassa laajuudessa arvio 10 §:ssä tarkoitettuun sopeutussuunnitelmaan sisältyvien sopeutumistoimien riittävydestä ja tehokkuudesta sekä tarvittaessa selostus suunniteltujen sopeutumistoimien toteutumisesta hallinnonalakohtaisesti ja alueellisesti.

Valituskelpoisuus (vuosikertomus) - perustuslaki - eduskunta

- Kertomuksista säädetään yleisesti perustuslain 46 §:ssä
 - Valtioneuvoston tulee antaa vuosittain eduskunnalle kertomus hallituksen toiminnasta sekä niistä toimenpiteistä, joihin se on eduskunnan päätösten johdosta ryhtynyt, samoin kuin kertomus valtiontalouden hoidosta ja talousarvion noudattamisesta.
 - Eduskunnalle annetaan muita kertomuksia sen mukaan kuin tässä perustuslaissa, muussa laissa tai eduskunnan työjärjestyksessä säädetään.
 - Ilmastolain 18 §:n mukainen vuosikertomus on tällainen kertomus
- Perustuslain 40 §: kertomukset käsitellään valmistelevasti valiokunnassa ennen niiden lopullista käsittelyä täysistunnossa
- Eduskunnan työjärjestys (17.12.1999/40) – käsittely pääpiirteittäin kuten lakiehdotusten käsittely, mutta täysistunnossa yksi käsittely (ETJ 55 §) -> eduskunta hyväksyy valiokunnan laatiman mietinnön mukaisen kannanoton
 - Esim. K 18/2020, EK 52/2020 ilmastovuosikertomus 2020:
 - Eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa ilmastolain uudistamista ja ilmastovuosikertomuksen kehittämistä siten, että kertomus antaa helppolukuisessa muodossa selkeän kokonaiskuvan päästökehityksestä ja siitä, mitä nykyisten toimien ja hiilineutraaliustavoitteen välisen kuilun kaventaminen edellyttää, parantaen siten sekä päättäjien että kansalaisten mahdollisuutta osallistua ilmastopoliittiseen keskusteluun.

Valitusoikeus (vuosikertomus) – HOL

- Jos on valituskelpoinen päätös, onko valitusoikeus
- HOL 7 §, valitusoikeus hallintopäätöksestä
 - Hallintopäätökseen saa hakea muutosta valittamalla se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa ja se, jonka valitusoikeudesta laissa erikseen säädetään.
 - Huom! Ilmastolain 21 b §:ää ei ole
- Onko valittajilla valitusoikeus?
 - Kohdistuuko vuosikertomus valittajiin? – ei sillä tavoin kuin säännöstä normaalisti tulkitaan
 - Vaikuttaako oikeuteen? – oikeus olemassa olevaan ilmastoon (tai max 1,5 astetta)? Onko järjestöllä tällainen oikeus?
 - Vaikuttaako velvollisuuteen? – tässä tapauksessa ei?
 - Vaikuttaako etuun? – tässä tapauksessa ei?
 - Jos vaikuttaa, vaikuttaako välittömästi? – olisiko se, että vuosikertomus ei sisällä päätöstä lisätoimista sellainen seikka, joka vaikuttaa välittömästi järjestöjen oikeuteen

11.2.2022

Ari Ekroos / Ilmastopaneeli

77

77

KIITOS MIELENKIINNOSTA!

78